

מחכמי האומות ולא יותר, ובודאי לא נקל הוא להסתיר עצמו כל כך, ומכל שכן בפני אנשים חכמים וצדיקים כמו השבטים שבודאי היו מבינים בצורת הפרצוף, ועל כן כשהתודע עצמו להם היו כל האורות שבפניו בוקעים עוד יותר, כטבע כל דבר העצור כשהתפרץ לצאת בוקע ויוצא בכח גדול מאד והיו פניו בודאי נוראים מאד, ובזה נִבְהָלוּ מִפְּנֵי דֵיִיקָא. ולשון נבהל הוא כמו עומד משומם ומתפעל לאמר מה זאת, לפני רגע היה נראה כאיש פשוט, וכמו רגע נהפך למראה מלאך ה' נורא מאד, ומזה הבינו עד כמה טעו בו בעת שמכרוהו שחשבוהו למחויב מיתה והנה הוא איש רם ונשא וגבה מאד, והיה העולם חשך בפניהם שלאיש כזה עשו מה שעשו, עד שלא יכלו לדבר ולא היה להם מצח להרים ראש. ובזה יש לפרש <לָּכֶּה דוֹדֵי לְקִרְאָת פְּלָה> פְּנֵי שְׁפָת נִקְבְּלָה, והבן :

וזה שאיתא במדרש (פ צג) אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה וכו' יוסף קטנן של שבטים וכו' לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא שנאמר (תהלים נ, כא) אוֹכִיחֶךָ וְאֶעְרְכֶךָ לְעֵינֶיךָ על אחת כמה וכמה. והיינו שלעתיד שיתגלה כבוד ה' ויראה כל אחד בעיניו שמלא כל הארץ כבודו, והוא רואה ומביט מאזין ומקשיב לכל תנועה קלה ומחשבה שבלב האדם, יזכור כל אדם למי עוללתי כה, ובפני מי עשיתי מה שעשיתי. וזה שכתוב אוֹכִיחֶךָ וְאֶעְרְכֶךָ לְעֵינֶיךָ, היינו שאין אִמָּר וְאִין דְּבָרִים (תהלים יט, ד), רק שיהיה נערך לפני כל איש ואיש ומעצמו יראה ויבין מה עשה, בודאי הכושה <אולי צ"ל הבושה> ידכא לארץ חיתו⁶ ולא ישאר עוד לא פה לדבר ולא מצח להרים ראש :

שם משמואל פרשת ויגש - שנת תרע"ה

כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵי (בראשית מה, ג). יש להתבונן שלכאורה יותר היה ראוי לומר נבהלו ממנו ולא נבהלו מִפְּנֵיו.

ונראה דהנה אף כי מידן דיינוהו, והיתה להם התנצלות כי אין לדין אלא מה שענינו רואות, אך כל זה בדין תורה שמצוה הוא לדון כך, אבל לא בהוראת שעה, והם בהוראת שעה דיינוהו כמו שכבר אמרנו זה בשם כבוד קדושת אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה.⁷ וכאשר ראו תואר פניו שהיה צדיק יסוד עולם ובזוהר הקדוש דכל הדורא דגופא ביה,⁸ וְחִקְמַת אָדָם תְּאִיר פְּנֵיו (קהלת ח, א), אז נתביישו בעצמם למי עוללו ככה ובאו לתשובה שלימה. כי בעוד האדם יש לו קצת התנצלות ומחליק הדבר בעיניו אי אפשר לבוא לתשובה, כי ראשית כל הוא הודעת החטא כמו שכתב הרבנו יונה.

וכן לעתיד כתיב (יחזקאל כ') וְנִקְטְתֶם בְּפְנֵיכֶם,⁹ היינו שפני הצדיקים דומים לחמה ולבנה וכו' וְעַמָּךְ בְּלִים צְדִיקִים, וכן כתיב (דברים כח, י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ, וכן (ישעיה סא, ט) כָּל רְאִיָּהִם יִפְרֹחוּ כִּי הֵם זָרַע בְּרַךְ ה', וכאשר יביטו בפני עצמם אז יראו ויבינו להתבייש ממעשיהם הקודמים שאינם לפי מהותם, וזהו שבמדרש אוי לנו מיום הדין וכו', ויערוך לפני כל אחד ואחד כמו שהוא, היינו כמו מהותו.

וכן בשבת ברכו במאור פנים,¹⁰ מזה עצמו יבין המבין שמעשיו בששת ימי המעשה אינם לפי מהותו, וזוהי עיקר התשובה נוטריקון ש'יבת ב'ו' ת'שוב :

6 השווה שם משמואל פרשת בשלח - שנת תרע"ו: אבל זה עצמו שצרתו של חבירו ידכא לארץ חיתו כמו צרתו ממש זה אינו דבר נקל; שם משמואל פרשת שמות - שנת תרע"ד: עיניו הוא להשפיל ולדכא לארץ חיתו; שם משמואל פרשת מצורע - שנת תרע"ג: והנה מצורע זה שהיתה בו מתחילה גסות הרוח ונתנגע, ובשביל היסורין והבדלתו חוץ למחנה נשפל נפשו, ודכא לארץ חיתו; שם משמואל פרשת מצורע - שנת תרע"ו: ומצורע זה מחמת היסורין והבזיון דכא לארץ חיתו ונסתלקה ממנו גסות רוח; עוד שם: וכן הבל היתה מהותו להביל את כל מחמדי תבל וא"ע עד שדיכא לארץ חיתו; עקידת יצחק, שער לד: בא אמרפל הוא נמרוד, אשר רדף את אברהם עבד השם אוהבו, ודכא לארץ חיתו ובקש לטרדו.

7 שם משמואל פרשת וישב - שנת תרע"ד; שם שנת תרע"ז; שם משמואל פרשת מקץ - שנת תרע"ד.

8 זוהר ח"ב דף קפו ע"ב: עץ הדר, כמה דאת אמר <=כמו שאתה אומר> (תהלים צו ו) הוד והדר לפניו. מאי טעמא אקרי הדר, ומאן איהו הדר, אלא דא צדיק <=מה טעם נקרא הדר ומי הוא הדר אלא זה צדיק>. אמאי אקרי הדר, והא אתר טמירא איהו דלית ליה גלויא, וצריכא לאתכסייא תדיר, ולית הדר אלא מאן דאתגלייא ואתחזי <=מדוע נקרא הדר, והרי מקום מכוסה הוא שאין לו גילוי וצריך להתכסות תדיר, ואין הדר אלא מי שמתגלה ונראה>, אלא אף על גב דאיהו דרגא טמירא, הדורא איהו דכל גופא, ולא אשתכח הדורא לגופא אלא ביה <=אלא אע"פ שהוא דרגה מכוסה, הדור הוא של כל הגוף, ולא נמצא הדור לגוף אלא בו>. מאי טעמא, מאן דלית עמיה האי דרגא, לית ביה הדורא למיעל בבני נשא <=מה הטעם שמי שאין עמו זו הדרגה, אין בו הדור להכנס בבני אדם>, קלא לאו עמיה בדבורא (ס"א כדכורא) <=קול אין עמו בדבורו (ס"א כזכר)>, והדורא (ס"א ודבורא) דקלא אתפסק מניה <=והדור (ס"א ודבור) הקול נפסק ממנו>, דיקנא והדורא דדיקנא לאו עמיה <=זקן והידור זקן אין עמו>, ואף על גב דאתכסייא ההוא דרגא, כל הדורא דגופא ביה תליא, ואתכסי ואתגלייא <=ואע"פ שמתכסה אותה דרגה, כל הדור הגוף בה תלוי, ומתכסה ומתגלה>, ובגין כך עץ הדר, איהו עץ דכל הדורא דגופא ביה תליא, ודא איהו <=ומשום כך עץ הדר הוא עץ שכל הדור הגוף בו תלוי, וזה הוא> (בראשית א יב) עץ עושה פרי.

9 יחזקאל כ, מב-מו: וידעתם כי אני ה' בהביאי אתכם אל אדמת ישראל אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם. וזכרתם שם את דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר נטמאתם גם ונקטתם בפניכם בכל רעותיכם אשר עשיתם; וד"ק שם ד"ה וזכרתם, ונקטתם בפניכם: ענין כריתה כמו אשר יקוט כסלו ופירוש תהיו נכרתים בעיניכם כלומר תחשבו בעיניכם כשתזכרו רעותיכם שתהיו ראויים להכרת מן העולם ויית ותידנקון ותהון חזון בכל בישתכון דעבדתון.

10 מכילתא פרשת בחדש פרשה ז: על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו - ברכו במן וקדשו במן דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר ברכו במן וקדשו בברכה. רבי יצחק אומר ברכו במן וקדשו במקושה. רבי שמעון בן יוחאי אומר ברכו במן וקדשו במאורות. רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום רבי שמעון ברכו במן וקדשו במאור פניו של אדם הראשון על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו